

Orbán Endre:

8:7

Ha eddig bárki is kételkedett volna az alkotmánybíráskodás kettős természetében, illetve annak politikai relevanciájában,¹ az most biztosan felülvizsgálhatja korábbi álláspontját. Mint ahogy az is, aki esetleg kételkedett abban, hogy rendszerbe kódolt jelenséggé vált az a szemléletbeli törésvonal, melyet leegyszerűsítő módon a "régi" és "új" alkotmánybírák közt húzhatunk meg (kivétel ez alól Stumpf István, egyes esetekben Szalay Péter, a „régiek” csoportjában pedig Lenkovics Barnabás), és amely előbb-utóbb elvezet az újonnan kinevezettek dominanciájához. Sajnos minderre legszembetűnőbben a kampányidőszakban és a véleménynyilvánítás szabadságának apropóján került sor.

Egy kis elmélet

Az alkotmánymódosítás módozatait firtató jogirodalmi álláspontok között régóta meghonosodott a legitimitás - legalitás alapján történő vizsgálódás,² és különös tekintettel az alkotmányos és az alkotmányellenes alkotmánymódosítás kérdésének elemzése.³ Utóbbi vitában - döntőbíróként - az Alaptörvény negyedik módosítása is kivette a részét,⁴ az utóbbi lehetőséget lényegében fogalmilag kizárva a hazai alkotmányos rendszerben.

Mindazonáltal úgy tűnik, egy másik dichotómiával is számolnunk érdemes: az explicit (alkotmányozói) és az implicit (bírói,⁵ értelmezés útján megvalósuló) alkotmánymódosítás párosával. Utóbbi legális verziójának az az eset tekinthető, mikor az Alkotmánybíróság (AB) szövegértelmezéssel egyre több aspektust olvaszt ki az alkotmány szövegéből, illegális párjának pedig az alkotmányellenes törvényhozói vagy végrehajtó hatalmi jogi aktusok (törvények, rendeletek) alkotmánybírói jóváhagyása tekinthető. Ez történt most, mikor az AB visszautasította a választási plakátok ügyében⁶ benyújtott alkotmányjogi panaszt, amelynek **végeredménye szerint alapjog ezúttal rendeletben is korlátozható.** A többségi érvelés ugyanis lazán átlépett a kérelmező jogforrástani érvelésén [ideértve a korábbi 1 /2013. (I. 7.) AB határozatban foglaltakat is] és arra a szelektív olvasásra utaló következtetésre jutott, hogy *“az indítvány nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető indokolást az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegére, illetőleg arra nézve, hogy a bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével.”* A végzés a lényegi döntésen felül egyben szembeötlően tanúskodik az alkotmánybíráskodás belüli erőviszonyok megváltozásáról is.

¹ Györfi Tamás: *Az alkotmánybíráskodás politikai karaktere.* INDOK, Budapest, 2001.

² Varga Zs. András: Alkotmányunk értékei. A fogalmi keretek. *Iustum Aequum Salutare* 2009/1. 89-107. o.

³ Chronowski Nóra – Drinóczi Tímea – Zeller Judit: Túl az alkotmányon... *Közjogi Szemle* 2010/4. 1-12. o.

⁴ Orbán Endre: Alkotmánymódosítás és alkotmányvédelem. *Ars Boni* 2013/1. 69-72. o.

⁵ Lásd lapszámunk fentebbi írását: Németh Márton: *Fő cél az alkotmányos kultúra átmentése.*

⁶ 3036/2014. (III. 13.) AB végzés. Elérhető:

<http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/4B31FB75265FD81DC1257C940021DCB0?OpenDocument>

(Letöltve 2014. 03. 12.)

Míg 2012-ben a bírák kényszernyugdíjazása apropóján elnöki szavazattal 7:7⁷ arányban a "régiek" kerekedtek felül, mára a kiegészült testület 8:7 arányban az "újak" többségét eredményezte.

Az eset értékelése

A kérdéses ügy nem újkeletű. Az alaptörvényi szinten is bevezetett politikai reklám-, és a politikai hirdetés-fogalmak régóta viták kereszttüzeiben állnak. Az Európai Parlamenti választások miatt uniós kompetenciát is érintett a kérdés, így a kilátásba helyezett kötelezettségsgzési eljárás elrettentő jellege elvezetett az Alaptörvény ötödik módosításához,⁸ mely egyben érdekes eleme lehet a kortárs szuverenitás-elméletekről szóló vitáknak is.

Jelen helyzetben az egyik parlamenti párt (az ügy lényegét tekintve teljesen mindegy, hogy melyik párt) villanyoszlopokon elhelyezett plakátjának ügyében robbant a bomba. A végzés részletes elemzésétől itt és most eltekintek, ellenben néhány – véleményem szerint lényeges – szempontra felhívnám a figyelmet.

Egyrészt: látványos, hogy az ügy megítélésére rendelkezésre álló mindösszesen három nap alatt, mennyire terjedelmes különvélemények készültek a végzéshez. Látványos továbbá az is, ahogy az elnöki állásfoglalás nem pusztán az ügy befogadhatóságát bizonyítja, hanem az ügy további érdemi kimenetelét is mintegy "modell döntésként" tárja fel. Az elnöki különvéleményhez minden ellenző alkotmánybíró csatlakozott.

Másrészt: érdemes felhívni a figyelmet a döntés apropóján az előadó bíró (jelen esetben Dienes-Oehm Egon) szerepének fontosságára. Az ún. *agenda setter*⁹ pozíciójának óriási szakirodalma van az ún. közösségi döntések elméletében (*public choice theory*), nem véletlenül. Mindennek felismerése és alkalmazása az alkotmánybírószági munkafolyamatra pedig megjelent Pokol Béla egyik nemrég megjelent írásában is („a szignálás hatalmi kérdései”¹⁰). A jelenség röviden úgy foglalható össze, hogy az előadó bíró készíti el a szöveget, amelyet a testület megvitát és amelyről szavaz, így személye (és szemlélete) alapvetően befolyásolja a döntés kimenetelét.

Harmadrészt: érdemes felemlgetni azt a hiányosságérzetet, ami egy alapjoggal foglalkozó döntés nyelvezetéből jelen esetben kimarad. Túl azon, hogy az AB egyértelműen hibás döntést hozott, mikor nem vette figyelembe az égbekiáltó jogforrástani problémát az alapjog rendeleti korlátozásával kapcsolatosan [t.i. hogy alapjogot csak törvényben lehet korlátozni, „*más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben*

⁷ Orbán Endre: 7:7. *Ars Boni*, 2013/1., 67-69. o.

⁸ Szentgáli-Tóth Boldizsár Artúr: Az első hatályon kívül helyezett cikk. *Ars Boni*, 2013/1., 82-85. o.

⁹ Jane S. Shaw: *Public Choice Theory*. <http://www.econlib.org/library/Enc1/PublicChoiceTheory.html> (Letöltve: 2014. 03. 12.)

¹⁰ Pokol Béla: Az alkotmánybíráskodás szociológiai és politológiai kérdései. *Jogelméleti Szemle*, 2013/4., 8-10. o.

tartásával”¹¹], felmerülhet kérdésként, hogy hol van a szövegből a "demokratikus közvélemény kialakulásáért" történő aggódás és az alapjog-barát megközelítés.

Mi adhat azonban a 8:7-es arány ellenére okot a bizakodásra? Egyrészt jóhiszeműen bízhatunk abban, hogy ez csak eseti tévedés volt. Másrészt jelentős fejlemény, hogy március 17-én a Kúria egy újabb ügy megítélésében az elnöki különvéleményben szereplő érvelés szerint hozta meg határozatát.¹² Végül pedig eszünkbe juthatnak olyan klasszikus filozófiai kérdések, mint hogy "Ki őrzi az őrzőket?" (*Quis custodiet ipsos custodes?*) és hangsúlyozhatjuk például a szakmai közvélemény szerepét, az ún. reputációs piacot. Amit tenni lehet tehát az az, hogy felhívjuk a figyelmet a döntés elfogadhatatlanságára és bízunk benne, hogy a szakmai presztízsveszteség terhe jobb belátásra bírja az implicate alkotmányellenesen alkotmányt módosító bírakat.

¹¹ Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés.

¹² Kvk.II.37.307/2014/3. számú határozat. <http://lb.hu/hu/valhat/kvkii3730720143-szamu-hatarozat> (Letöltve: 2014. 03. 17.)